

Flyktingmottagandet är inte könsneutralt

Flyktinginvandringen är sedan lång tid tillbaka mansdominerad. I Sverige har andelen kvinnor som söker asyl varierat inom intervallet 30–40 procent under 2000-talet. Bland ensamkommande barn har andelen flickor minskat från 30 procent år 2009 till 22 procent år 2017 (Migrationsverket 2018a). Vad gäller andelen kvinnor som beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl har den under samma period minskat från 47 till 37 procent. Vidare har andelen beviljade uppehållstillstånd till ensamkommande flickor minskat från 25 till nio procent (Migrationsverket 2018b). Situationen är inte unik för Sverige. För samtliga EU-länder utgjorde andelen kvinnliga asylsökande år 2017 dryga 30 procent (Eurostat 2018).

En viktig orsak till dessa könsskillnader i flyktinginvandring är troligen dagens system för flyktingmottagande, som i regel innebär att asyl söks på plats i det valda asyllandet. Följden blir som bekant farliga och riskfyllda flyktvägar, och det är inte orimligt att dessa är särskilt riskfyllda och därmed begränsande för kvinnors och flickors möjligheter att fly från krig och förtryck.

Någon kanske invänder att kvinnor däremot är överrepresenterade i den anknytningsinvandring som i regel följer flyktinginvandring och att könskillnaden därmed jämnar ut sig. Och ja, det är korrekt. Sedan 2009 har andelen kvinnor som beviljats uppehållstillstånd av anknytnings-skäl i Sverige legat runt 55 procent.

Att komma som anhöriginvandrare är dock av några anledningar inte helt oproblemiskt. För det första kan det innebära en lång väntetid, under osäkra förhållanden i hemlandet, innan uppehållstillståndet är beviljat. För det andra skärptes år 2016 möjligheten att få uppehållstillstånd som anhöriginvandrare i Sverige genom den tillfälliga asyllagen (Lag 2016:752). För alternativt skyddsbehövande togs möjligheten till familjeåterförening bort helt och hållet. Lagen innehåller också ett förstärkt försörjningskrav som innebär att man måste kunna försörja både sig själv och anhöriga som ansöker om uppehållstillstånd. Mot bakgrund av att det tar ca sju år innan 50 procent av flyktinginvandrarna är sysselsatta (se t ex Aldén och Hammarstedt 2017) finns det skäl att tro att väntetiden för anhöriginvandrare i vissa fall kan bli lång. Eftersom kvinnor är överrepresenterade bland anhöriginvandrare drabbar detta främst kvinnors möjlighet att få uppehållstillstånd i Sverige.¹ Slutligen är det viktigt att komma ihåg att det kan vara förtryck

¹ I överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet som ligger till grund för den nya regeringsbildningen anges att den tillfälliga asyllagen ska

kopplat till familjesituationen som kvinnor och flickor vill fly från, och då är det till föga tröst att kvinnor är överrepresenterade i anhöriginvandringen.

De skevheter som det nuvarande systemet för flyktningmottagande skapar talar för att det behövs ett nytt system som i högre grad ger lika möjligheter att fly från krig och förtryck oavsett kön. Kvotbaserade system har potential att göra just detta. I den typen av system söks inte asyl i mottagarlandet utan i flyktingläger eller ambassader i närområdet. Systemet bidrar därmed till att skapa säkrare och lagliga flyktvägar från närregionen, vilket bör öka kvinnors och flickors möjligheter att söka asyl.

Sverige tar redan i dag emot kvotflyktingar. Kvotflyktningssystemet bygger på att Sverige (mottagarlandet) i samråd med FN:s flyktningorgan UNHCR sätter upp regler för vilka personer som ska beviljas asyl (där kön kan ingå som en faktor). Kvotflyktingar utgör dock, även om kvoten har ökat, en relativt liten andel av det totala flyktningmottagandet – år 2017 ca en femtedel.²

Förutom att skapa säkrare och lagliga flyktvägar gör kvotflyktningssystemet det också möjligt att i högre grad styra antalet kvinnor och män som får uppehållstillstånd. Även om en viktig huvudprincip bör vara att undvika att splittra familjer, kan det i detta sammanhang också vara relevant att fundera kring hur gifta kvinnors långsiktiga etablering på arbetsmarknaden skulle påverkas om mottagandet styrdes så att kvinnan fick komma till Sverige före maken. Det tar i dag betydligt längre tid för kvinnor som kommit till Sverige som flykting- eller anhöriginvandrare att komma i sysselsättning än för män, samtidigt som ett betydande könsgap kvarstår även efter flera år i Sverige (Aldén och Hammarstedt 2016). Forskning visar att kvinnor från länder med ett lågt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor relativt män deltar i lägre utsträckning på arbetsmarknaden även i mottagarlandet (se t ex Neuman 2018). Det talar för att kvinnors etablering delvis styrs av traditionella könsnormer. För att stärka utrikes födda kvinnors situation på arbetsmarknaden kan det därför finnas skäl att kvinnor faktiskt får komma till Sverige före maken, för att etablera sig på arbetsmarknaden. På så sätt kan kvinnans förhandlingsposition inom hushållet stärkas, vilket på sikt kan minska skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män.

Dagens system för flyktningmottagande är inte könsneutralt. Det finns således anledning att se över systemet för att säkerställa att det dels ger lika möjligheter att fly från krig och förtryck, dels skapar goda förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden, oavsett kön. Ett utökat kvotssystem kan vara en väg framåt.

förlängas i ytterligare i två år. Alternativt skyddsbehövande ska dock ges samma möjligheter till familjeåterförening som flyktinginvandrare. Försörjningskravet ligger kvar men justeras något med en möjlighet till tre månaders respit (Socialdemokraterna 2019).

² Ett kvotbaserat system för flyktningmottagande har även lyfts fram som ett alternativ till det nuvarande rättighetsbaserade systemet inom EU, vilket i praktiken inte längre fungerar på grund av att många medlemsländer på olika sätt söker begränsa flyktingars möjlighet att utnyttja sin rätt (se t ex Ruist 2016 och Lundborg 2018).

Sedan årsskiftet har jag avgått som redaktör för *Ekonomisk Debatt*. Jag vill passa på att tacka för den här tiden.

Lina Aldén

Aldén, L och M Hammarstedt (2016), "Flyktinginvandring – sysselsättning, förvärvsinkomster och offentliga finanser", rapport 2016:1, *Studier i finanspolitik*, Finanspolitiska rådet, Stockholm.

Aldén, L och M Hammarstedt (2017), "Hur påverkar flyktinginvandringen de offentliga finanserna?", *Ekonomisk Debatt*, årg 45, nr 2, s 5–16.

Eurostat (2018), "Asylstatistik", ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics/sv#F.C3.B6rstag.C3.A5ngss.C3.B6kandes_k.C3.B6n_och_C3.A5lder.

Lundborg, P (2018), "Nationalekonomiska aspekter på reformering av det gemensamma europeiska asylsystemet (CEAS)", *Ekonomisk Debatt*, årg 46, nr 2, s 16–26.

Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.

Migrationsverket (2018a), "Asylsökande till

Sverige 2000–17", www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html.

Migrationsverket (2018b), "Översikt av beviljade uppehållstillstånd 2009–17", www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Beviljade-uppehållstillstand-over-sikter.html.

Neuman, E (2018), "Source-Country Culture and Labor Market Assimilation of Immigrant Women in Sweden", *Review of Economics of the Household*, vol 16, s 585–627.

Ruist, J (2016), "Bättre flyktingpolitik utan asylrätt", blogginslag, drive.google.com/file/d/0B-cv6-rvQoj4dlFjTDJEZjVNRUo/view.

Socialdemokraterna (2019), "Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna", www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/utkast-till-sakpolitisk-overenskommelse.pdf.

REFERENSER

Artiklarna i detta nummer baseras på uppsatser som presenterades på Nationella konferensen i nationalekonomi, som ägde rum vid Linnéuniversitetet i Växjö 4–5 oktober 2018. (Detta gäller dock ej Forumartiklar och recensioner.) Konferensen var den sjätte i ordningen och innehöll uppsatspresentationer, postersession, paneldiskussion samt utdelning av Assar Lindbeck-medaljen.

Urvalet till detta nummer har gjorts av programkommittén för konferensen, bestående av Anna Dreber Almenberg, Handelshögskolan i Stockholm, Mikael Elinder, Uppsala universitet, David Granlund, Umeå universitet, Therese Nilsson, Lunds universitet, Mikael Priks, Stockholms universitet och Eva Ranehill, Göteborgs universitet. Redaktörerna för *Ekonomisk Debatt* 2018, Lina Aldén och Niclas Berggren, har därefter i sedvanlig ordning granskat texterna.